

אם מותר לקחתו

מחנה אפרים (הלכות גזילה סימן א) - כל פחות משה פרוטה כי לא מחלי בעלים לא קנאו גזלן וברשותיה דבעלים קיימא, וההיא דפרק אלו מציאות דקאמר משלשה אינו חייב להחזיר כיון דליכא שוה פרוטה לכל חד וחד ואף על פי שעדיין לא נתייאשו הבעלים בשעה שמצאה היינו טעמא משום דכל פחות משה פרוטה לא חייבו הכתוב להשיבה... כיון דלא נתחייב בהשבה חשבינן לה כאלו עדיין מונחת בקרקע ויאוש דבתר הכי מהני לזכותה לזה שמצאה. [ועי' משפט האבידה (עמ' עד)].

אבן האזל (הל' גזילה ואבידה יא, יא) - באבדה שאינה שוה פרוטה לא כתב [הרמב"ם] אלא דאינו חייב להחזירה אבל לא כתב שהיא מותרת למוצאה.

כתבי מרן הגרש"ז אויערבך (סימן כג) - כן מסתבר [כדברי המחנה אפרים] משום דמהיכי תיתי יזכה בממונו של חברו שלא מדעתו, ואף שמבואר בכל מקום דהרי זה שלו ממש היינו מפני שהבעלים מתיאשים כיון שהמוצא אינו חייב לטפל.

שלחן ערוך הרב (ד, לו) - אבד אבדה שאינה שוה פרוטה אינו חייב להחזיר ורשאי ליטלה לעצמו אפילו יודע של מי הוא שלא אסרה תורה אלא גזל פחות משה פרוטה שהוא עושה איסור בלקיחתו ממנו. (אבל זה שרשאי להגביה האבידה מעל גבי קרקע הואיל והיא אבודה מבעליה שוב אינו צריך להחזירה לו שפחות משה פרוטה אינו נקרא ממון כלל לא לענין מצות השבת אבידה ולא לענין מצות השבת גזלה.)

תורת האבידה (א, סק"ב) - כיון שאבידה שאינה שוה פרוטה לא חשובה היא חידשה התורה בזה דדי בעצם אבדותה מבעליה לנתק אותה מבעליה, וכעין מה שחידשה התורה גבי אבידה שנתייאשו בעליה ממנה אפילו כשהיא שוה פרוטה.

אם שוה לבעליו

שער אשר (רסב, ג-ד) - אם מצא דבר דשוה פרוטה לגבי הנאבד ולגבי המוצא אינו שוה פרוטה חייב להחזיר דבתר הנאבד אזלינן וכההיא דפסק הרדב"ז בזה אינו נהנה וזה חסר דחייב. אבל אם אינו שוה פרוטה לגבי הנאבד אף דשוה פרוטה לגבי המוצא אינו חייב להחזיר. משה ידבר.

השבת אבידה כהלכה (א, ז) - ערך שוה פרוטה משערים לפי הבעלים ולא לפי המוצא. כגון המוצא נעל בודדת, עדשה של משקפיים, או תמונת משפחתית, שלמוצא אינה שוה פרוטה ולמאבד ערכה רב, חייב בהשבה. [עי' משפט האבידה עמ' ע, עד].

דבר שאינו מקפיד

שלחן ערוך (חושן משפט שנט, א) - אם הוא דבר דליכא מאן דקפיד ביה שרי כגון ליטול מהחבילה או מהגדר לחצוץ בו שיניו, ואף זה אוסר בירושלמי ממתד חסידות.

שערי ציון - בדרך כלל בזמן הזה אין דרך בני אדם להחשיב דבר שערכו רק שוה פרוטה, והרי זה כל שכן מן המבואר בחושן משפט סימן שנט דבדבר שאין מקפידין אין איסור גזילה (רק משום מדת חסידות שלא יכלה כל הגדר וזה לא שייך כאן), על כן מי שמצא כפתור פשוט או תמונה קטן וכיוצא בו אין חיוב השבה דאין דרך בני אדם להחשיבם בזמן הזה.

משפטי תורה (ח, ט) - אם רוב בני האדם כשידעו שממונם הנ"ל (ששויותו מועטת וכדומה) נמצא במקום מסויים לא יטרוהו לקחתו משם, למרות שידעו שיתכן שהוא יוכל לאבד להם, פטור גם המוצא מלטרות בהרמת האבידה ובטיפולו למרות שיש בה סימן... כגון אם מצאו כפתור, מוצץ בקבוק תינוק, חלקי צעצוע של ילדים וכדומה פטור המוצא מלהרימם כי גם אם יפרסם זאת ברוב המקרים לא יבאו לבקש זאת ממנו. [עי' משפט האבידה עמ' עב, והשבת אבידה כהלכה א, ט].

Bava Kamma (80b)

אֶתְּא שׁוֹנֵרָא קָטְעִיה לִידָא דִּינוּקָא — **A cat came and bit off the hand of a child.** נִפְק רַב וְדַרְשׁ —
Rav went out and expounded: חֲתוּל מוּתָר לְהוֹרְגוֹ — **It is permitted to kill a cat** וְאִסוּר
 וְאִין בּוּ מִשּׁוּם גְּזֵל — **and concerning it there is no** לְקַיְימוֹ — **and it is forbidden to keep it;**
 וְאִין בּוּ מִשּׁוּם הֶשֶׁב אֲבִידָה לְבַעְלִים — **and concerning it there is no** לִיבִיאוּת
liability for robbery וְאִין בּוּ מִשּׁוּם הֶשֶׁב אֲבִידָה לְבַעְלִים — **and concerning it there is no**
responsibility for returning a lost object to the owners...

The Gemara seeks further clarification:

וְכִינּוּן דְּאִמְרַתְּ אִין בּוּ מִשּׁוּם גְּזֵל — **They stated** אַמְרֵי — **another difficulty with Rav's statement:**
But once you have said, "and concerning it there is no liability for robbery," מֵאִי נִיהוּ תּוֹ
 — **what is the purpose of stating further,** אִין בּוּ מִשּׁוּם הֶשֶׁב אֲבִידָה לְבַעְלִים — **"and concerning**
it there is no responsibility for returning a lost object to the owners"?

The Gemara answers:

אֶמַר רַבִּינָא — **Ravina said:** לְעוּרוֹ — **The latter statement pertains to its skin.**

Avodah Zarah (6a-6b)

לֹא עָבַר מִשּׁוּם — **And when [the idolater] has his own animal,** is it true that
 וְכִי אֵית לֵיהּ — **[a Jew] who sells him another animal does not transgress on**
account of, And before a blind person you shall not place a stumbling block? וְהִתְנַחֵא —
But it has been taught in a Baraisa: אֶמַר רַבִּי נָתָן — **R' Nassan says:** [6b] מִנֵּן שְׂלֵא
 יוֹשִׁיט אָדָם כּוֹס שֶׁל יַיִן לְנָזִיר — **From where do we derive the law that a person should not extend**
a cup of wine to a nazir, וְאֲבָר מִן הַחַי לְבַנֵּי נֹחַ — **nor a limb taken from a living [animal] to**
Noahites? תְּלַמּוּד לומר — **For Scripture states:** „וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשֵׁל” — **And before a**
blind person you shall not place a stumbling block. וְהָא הִכָּא — **But here in the Baraisa,**
 דְּכִי לֹא יַהֲבִינוּ לֵיהּ — **even if we would not give [the nazir or the Noahite] the forbidden item,**
 וְקַעֲבַר מִשּׁוּם לִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשֵׁל — **yet [the one**
handing him the forbidden item] transgresses on account of, And before a blind person you
shall not place a stumbling block.

The Gemara answers:

דְּקָאֵי בְּתַרֵּי עֲבָרֵי נְהָרָא — **What are we dealing with here** in the Baraisa?
 הִכָּא בְּמַאי עֲסָקִינוּ — **Where [the person extending the forbidden item and the person taking the forbidden item]**
are located on two sides of a river. In this case, the latter cannot access the forbidden item
 without assistance from the former. The one extending the forbidden item thus creates the
 opportunity to sin. דְּקָא נְמִי — **A precise reading of the Baraisa also supports this**
 interpretation, דְּקָתַנֵּי לֹא יוֹשִׁיט — **for the Baraisa states, "A person should not extend..."**
 וְלֹא קָתַנֵּי לֹא יִתֵּן — **and does not state "A person should not hand..."**

The Gemara concludes:

שְׂמַע מִינָהּ — **Indeed, infer from this** that the Baraisa is dealing with a case where they are
 standing on opposite sides of a river.

חתול רע

שלחן ערוך (חושן משפט רסו, ד) - חתול רע שמזיק לקטנים אין צריך להשיבו לבעלים אלא כל המוצאו הורגו וזוכה בעורו.

משפט האבידה - ומיירי בידעינן דאין בעליו קושרו.

פתחי חושן (א, סקס"ח) - הפקירו חז"ל גם עורו, ולכאורה יש ללמוד מכאן שבחפץ המיוחד לדבר איסור, כגון סכין גלוח וכדומה, אינו חייב בהשבה.

לפני עור

פתחי חושן (א, סקס"ח) - ואפשר שאף אסור להחזיר... בישראל שיש גם משום לפני עור, ואף משלו אסור להושיט לו כמה שכתבו התוספות פרק קמא דעבודה זרה... יש לדון עדיין באם יכול למכור את החפץ לעכו"ם באופן שאין בו איסור, הרי יכול לקיים מצות השבה בדמיו, ואפשר שכל שאינו חייב בהשבת גוף החפץ אינו חייב בהשבה בדמיו.

משפט האבידה (עמ' כג-כד) - מצא חפץ האסור באכילה או בהשתמשות חייב בהשבתו, אמנם כשבעליהם חשודים לאכול או להשתמש בזה או למוכרם לישראל אסור להחזיר החפץ עצמו אלא חייב למוכרו לעכו"ם ומחזיר דמיו... דאף דאסור להחזיר החפץ משום לפני עור וכו' מכל מקום לא נפקע חובת השבה. השבת אבידה כהלכה (יב, יג) - המוצא דברים האסורים כגון בגד שאינו צנוע, אוכל שאינו כשר, כרטיס כניסה למקום האסור, ויש בהם סימן חייב להחזיר. וכשחשוד הבעלים להשתמש בהם ימכרם לעכו"ם ואת הממון יחזיר לבעלים.

ש"ך (יורה דעה קנא, ו) - כולי עלמא מודים להמרדכי ותוס' פרק קמא דעבודה זרה דבעובד כוכבים או מומר שרי, והגהות מרדכי... מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור... דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שבית דין מצווים להפרישו כל שכן ישראל גדול, מה שאין כן בעובד כוכבים וישראל מומר שאינו חייב להפרישו.

דגול מרבבה (שם) - כוונת הש"ך דאף בישראל אין מצווין להפרישו כי אם כשעובר בשוגג ויש ביד איש אחר להפרישו חייב להפרישו... אבל בישראל דרוצה לעבור במזיד על איזה עבירה אפילו אינו מומר גמור אין ישראל אחר מצווה להפרישו לדעת הש"ך. [אבל עיין כתב סופר יו"ד סי' פג].

מגן אברהם (שמו, ד) - אפילו בעכו"ם אסור לסייעו בדבר שנצטווה.

פתחי תשובה (קנא, ב) - בתשובת אמונת שמואל כתב דאין היתר זה ברור אצלו דבגמרא אמרו נפקא מינה היכא דיש לו בהמה אחרת ולא אמרו היכא דיכול לקנות בהמה אחרת. [ועי' גם ביאור הגר"א שם].

תורת האבידה (עמ' רה) - לא כתבנו לאסור בפשיטות משום מסייע בידי עוברי עבירה שאסור בעלמא מדרבנן, משום דיש לומר דלא גזרו חכמים שלא לסייע בדבר עבירה אלא אם בשעת סיועו עושה הלה את האיסור מיד, מה שאין כן אם אינו עושה האיסור מיד אלא לאחר מכן.

משיב בהלכה (קובץ ג' עמ' עז) - כבר כתבו האחרונים דבשעת הדחק יש לסמוך על הדגול מרבבה שכתב דבעובר במזיד ליכא איסור מסייע עיי"ש. [ועי' אגרות משה יורה דעה סימן עב].

כבוד שמים

פתחי חושן (א, סקס"ח) - ועל כל פנים נראה שהרואה חפץ איסור לכתחלה לא יגע בו, ונראה שאינו עובר משום לא תוכל להתעלם ומשום השב תשיבם, דלא גרע מזקן ואינו לפי כבודו וכל שכן בכבוד שמים.

תורת האבידה (עמ' רה) - אם התורה לא חסה על ממון שנאבד לאדם כאשר בהחזרתו יש בושה שנגרמת לאדם אחר, כל שכן שלא תחוס התורה על ממון שנאבד לאדם אם בהחזרתו איכא חילול כבוד שמים בעצם העבירה שיעבור האובד באותו חפץ.

מצא שטר שיש בו רבית

רמ"א (יורה דעה קסא, יא) - וכל מי שבא לידו יקרע השטר דחיישין שמא יגבה בו הרבית.

פתחי חושן (א, סקס"ח) - יש להוכיח מהך דמצא שטר שיש בו רבית שאסור להחזיר לו, ואף צריך לקרעו... ומכל שכן שמותר לאבד את חפץ האיסור עצמו (ודוחק לחלק בין קורע שטר שאינו אלא מדינא דגרמי לבין מאבד ממון ממש, וצריך עיון).